

PĒTĪJUMS

Dabai tableti nevajag!

LĪGA ŠAULE

Latvijas un Lietuvas zinātnieki izpētījuši, kādas farmaceitiskās vielas nonāk notekūdeņos.

“Par to, ka pastāv piesārņojums ar farmaceitiski aktīvām vielām, nešaubijamies, tomēr par tā apjomu pētījumu nebija,” saka Latvijas Hidroekoloģijas institūta zinātniece Ieva Putna-

Nimane. Projektā *Farmaceutiskās vielas notekūdeņos — daudzums, ietekmes un iespējas to samazināšanai* Latvijā un Lietuvā pētīja 25 vielu klātbūtni notekūdeņos un ūdenstilpēs,

kur tie tiek novadīti.

Pēc Latvijas Zaļu valsts aģentūras datiem patērēto medikamentu apjoms ar katru gadu pieaug. “2021. gadā medikamentu lieltirgotavas mūsu valstī pārdeva 42 miljonus zaļu iepakojumu, tas ir par 1% vairāk nekā gadu iepriekš,” informē Zaļu valsts aģentūras pārstāve Kristīne Edolfa-Kalniņa. Cilvēka organisms nespēj uzņemt visas

vielas, kas ir medikamentu sastāvā, turklāt daļa no tām tiek izvadīta nepārveidotā formā. Cilvēki mēdz vecās un nederīgās zāles izmest atkritumos vai noskalot kanalizācijā, tādējādi radot vēl lielāku piesārņojumu — aktīvās vielas nokļūst virszemes ūdeņos un augsnē.

“Starptautiski pētījumi liecina, ka, nederīgajiem medikamentiem nonākot sadzīves atkritumu poligonā, farmaceitiski aktīvās vielas pēc dažiem gadiem parādās notekūdeņos. Attīrīšanas iekārtas saskaņā ar šobrīd spēkā esošo normatīvu prasībām nav projektētas tā, lai spētu pilnīgi novērst šādu piesārņojumu,” skaidro Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra Iekšzemes ūdeņu nodaļas vecākā speciāliste Anete Kubliņa. Notekūdeņu attīrīšanas iekārtas aktīvo vielu klātbūtni samazina no 33 līdz 80%.

Sadarbībā ar Klaipēdas Universitātes Jūras pētījumu institūtu ievāca un analizēja notekūdeņus no 16 attīrīšanas iekārtām Lietuvā un Latvijā, tostarp arī Saldū. Rezultāti nav iepriecinoši — daudzviet vielu koncentrācija ir tuvu normai vai pat pārsniedz to. Tomēr ne vienmēr pastāv kopsakarība starp patērēto medikamenta daudzumu un tā nonākšanu dabā. Piemēram, no pētītajām 25 farmaceitiskajām vielām Latvijā un Lietuvā visvairāk patērē metformīnu — trīs gados tas pārdots vairāk nekā 100 000 kilogramu katrā valstī. Tomēr rezultāti rāda, ka pārdošanas apjomi nenosaka to, kādas vielu koncentrācijas konstatēs notekūdeņos, jo to apjomu nosaka vielas daba — tās sadalīšanās spēja un ķīmiskā stabilitāte.

Klaipēdas Universitātes doktors Sergejs Suzdalevs norāda, ka ķīmisko analīžu rezultāti zinātniekus nepārsteidza: “Lielākajā daļā analizēto notekūdeņu dominē tādas pretsāpju un pretiekaisuma medikamentu aktīvās vielas kā ibuprofēns,

diklofenaks un paracetamols. Šos medikamentus bieži lieto gan Latvijā, gan Lietuvā, tāpēc vielas lielos daudzumos nonāk attīrīšanas iekārtās un ūdenstilpēs. Raizes rada fakts, ka, piemēram, diklofenaka daudzums ūdeņos ir augstāks, nekā Eiropas Komisijas izstrādātās normas pieļauj.” Līdzīga situācija ir arī citās Eiropas Savienības valstīs.

Lai mazinātu kaitējumu dabai, Kurzemes plānošanas reģions sadarbībā ar aptiekām uzsāk izglītojošu kampaņu *Dabai tableti nevajag*. “Svarīgi, lai ikviens nevajadzīgos medikamentus pareizi utilizētu. Pērn veiktās aptaujas dati ir satraucoši — tikai 13% Latvijas iedzīvotāju nederīgās zāles nodod aptiekā. Saskaņā ar šobrīd spēkā esošu likumu zaļu tirgotavām nav pienākuma pieņemt medikamentus, ap 75% procentiem aptieku to dara brīvprātīgi,” situāciju raksturo projekta vadītāja Liēna Freimane. Viņa aicina iedzīvotājus ievērot principus, kā pareizi rīkoties, ja mājās aptieciņā atrodas medikamenti, kam beidzies derīguma termiņš vai kas nepareizi uzglabāti. Zāles jāizņem no ārējā iepakojuma, jāpārlicinās, vai pudele un tūbiņa stingri aizskrūvēta un jāaiznes uz aptieku. Šādi nav nepieciešams nodot uztura bagātinātājus. Vairāk par kampaņu var uzzināt www.kurzemesreģions.lv/dabaitabletinevajag/.

Informācija sagatavota ar Eiropas Savienības finansiālo atbalstu Interreg V-A Latvijas – Lietuvas programmai 2014. – 2020. gadam projekta “Farmaceutiskās vielas notekūdeņos — daudzums, ietekmes un iespējas to samazināšanai” (MEDWwater LLI-527) ietvaros. Projekta mērķis ir apzināt, izvērtēt un rast risinājumus medikamentu atstātajam piesārņojumam Latvijas un Lietuvas pierobežas reģionu notekūdeņos un ūdenstilpēs. Projekta ERAF līdzfinansējums: 572 700 EUR. Par šīs publikācijas saturu pilnībā atbild Projekta MEDWwater partneri, un tas nekādās apstākļos nav uzskatāms par Eiropas Savienības oficiālo nostāju.

NODOD NEDERĪGĀS ZĀLES APTIEKĀ

✓ Izņem no ārējā iepakojuma - kastītes

Aizskrūvē vāciņus pudelītēm un tūbiņām

Saliec maisiņā un nodod aptiekā

✗ Nemet zāles atkritumos

✗ Nenoskalo zāles kanalizācijā

✗ Nenodod zāles lietošanā citiem

KAD ZĀLES IR NEDERĪGAS?

- Beidzies derīguma termiņš
- Nav zināms pielietojums
- Nav salasāms nosaukums
- Nepareizi uzglabātas
- Mainījies izskats, smarža vai garša
- Bojāts iepakojums

MEKLĒ UZLĪMI APTIEKĀS

TE PIENĒM NEDERĪGĀS ZĀLES

#DabaiTabletiNevajag

NODOD ZĀLES, NEVIS UZTURA BAGĀTINĀTĀJUS

AB
APTEIKU BIEDRĪBA

LEB
LIETUVAS FARMACEITISKAJAS
APTEIKU BIEDRĪBA
ANNO 1994
PHARMACEUTICAL SOCIETY OF LITHUANIA

LFAA
LATVIJAS FARMACEITISKAJAS
APTEIKU ASOCIĀCIJA

PARTNERI

LATVIJAS VIDES, ĢEOLÓĢIJAS
UN METEOROLÓĢIJAS CENTRS

LATVIJAS
HIDROEKOĢIJAS
INSTITŪTS

Zaļu valsts aģentūra

KURZEMES
PLĀNOŠANAS
REĢIONS

Klaipēdas
universitetas

Kā zāles nonāk dabā?

- ✗ Noskalojot zāles tualetes podā.
- ✗ Medikamentu atlikumi ar urīnu un fēcēm nonāk kanalizācijā.
- ✗ Noskalojot dušā arī lietojamu zaļu atlikumus.
- ✗ Peldoties, ja lietotas ziedes uz ādas.
- ✗ Izmetot zāles atkritumos.

Interreg
Latvija-Lietuva
Eiropas Reģionālās attīstības fonds

EIROPAS SAVIENĪBA

MEDWwater